

**MINISTERUL
EDUCAȚIEI ȘI CERCETĂRII**

**REPERE METODOLOGICE
PRIVIND FORMELE DE ORGANIZARE A
ACTIVITĂȚILOR EXTRAȘCOLARE ÎN
INSTITUȚIILE DE ÎNVĂȚĂMÂNT
GENERAL
ÎN ANUL DE STUDII 2022-2023**

Chișinău 2022

Argument

În școala contemporană, eficiența educației depinde de gradul în care se pregătește elevul pentru participarea la dezvoltarea de sine și de măsura în care reușește să pună bazele formării personalității copiilor, iar aceasta se produce atât în cadrul orelor de curs, cât și în afara lor, adică prin activități extrașcolare. Complexitatea finalităților educaționale impune îmbinarea activităților curriculare cu cele extrașcolare. În acest context, învățământul are misiunea de a forma elevii sub aspect psihointelectual, fizic și socioafectiv, pentru o cât mai efectivă integrare socială.

Meseria de învățător/ profesor/ conducător de cerc (n.n.)/ manager/ director adjunct într-o instituție de învățământ extrașcolar urmărește obiective deosebite: pregătirea copiilor și tinerilor din punctul de vedere academic și al pregătirii lor pentru viață. Schimbările continue care se produc în mediul social, particularitățile curricula, diferențele individuale între copii, fac ca această muncă să fie interesantă, dar și solicitantă pentru cadru didactic.

Copiii au nevoie de acțiuni care să le extindă lumea spirituală, să le împlinească setea de cunoaștere, să le creeze stări de emoție profundă, descoperind, apreciind, formându-și propriile convingeri, atitudini, comportamente, de aceea activitățile extrașcolare vizează curricula extinsă, oferind copilului noi oportunități și situații de învățare. Neavând un spectru al activităților rigid, impus, activitățile extrașcolare oferă o mare libertate de construcție a învățării. Activitățile extrașcolare, în general, au cel mai larg și divers caracter interdisciplinar, oferă cele mai eficiente modalități de formare/dezvoltare a caracterului copiilor încă din clasele primare, deoarece prezintă factori și modalități educative apreciate de copii și tineri, accesibile sufletelor acestora.

❖ *Activitatea extrașcolară – componentă a educației nonformale*

Activitatea extrașcolară ca fenomen educațional prezintă o serie de particularități și se supune unor exigențe pedagogice specifice pe care noi, dascălii, trebuie să le cunoaștem și să ținem cont de ele. Ea permite folosirea eficientă și plăcută a timpului liber al elevilor, dezvoltarea vieții asociative, dezvoltarea capacităților de a lucra în grup și de a coopera în rezolvarea unor sarcini complexe, dezvoltarea voinței și formarea trăsăturilor pozitive de caracter.

Inițial, ideea activităților extrașcolare era menită să ofere copilului alternativa educației și învățământului nonformal în școală și în afara școlii. Aceste activități oferă copilului posibilitatea să se miște, să se exprime liber, să facă lucruri care îi plac, să descopere, să experimenteze în mai multe cercuri destinate diferitelor hobby-uri (sculptură, aerodinamică, natură, dans etc.). În timp, însă, varietatea alegerii a crescut foarte mult și aceste activități au devenit un supliment al activităților școlare, perceput adesea de către părinți și copii ca fiind tot o școală, dar după școală. Activitățile extrașcolare s-au apropiat mai mult de ideea unor meditații sau a unei pregătiri suplimentare, a unei perfecționări continue în anumite domenii. Orice activitate școlară poate deveni extrașcolară prin prelungirea ei într-un context exterior școlii. Acesta este un motiv pentru care copilul poate simți că este prea mult pentru el, că este copleșit de activitățile sale, că este prea greu sau prea mult.

Punctul de plecare în alegerea acestor activități este întotdeauna ceea ce își dorește copilul, activitățile spre care manifestă interes, pe care le face cu plăcere, în care se simte în largul său.

Scopul activităților extrașcolare constă în dezvoltarea unor aptitudini speciale, antrenarea elevilor în activități cât mai variate și bogate în conținut, cultivarea interesului pentru activități socio-culturale, facilitarea integrării în mediul școlar, oferirea de suport pentru reușita școlară în ansamblul ei, fructificarea talentelor

personale și corelarea aptitudinilor cu atitudinile caracteriale. Activitățile extrașcolare se desfășoară într-un cadru nonformal, ce permite elevilor cu dificultăți de afirmare în mediul școlar să reducă nivelul anxietății și să-și maximizeze potențialul intelectual.

Prioritățile de bază urmărite prin educația extrașcolară sunt următoarele:

- consolidarea statutului învățării nonformale ca spațiu de dezvoltare personală;
- recunoașterea educației nonformale ca dimensiune importantă a procesului de educație permanentă și ca parte integrantă a învățării pe tot parcursul vieții;
- utilizarea potențialului activităților educative extrașcolare ca mijloc complementar de dezvoltare personală și de integrare socială;
- asigurarea didactică și formarea resursei umane în domeniul educației extrașcolare.

❖ *Managementul strategic în organizarea activităților extrașcolare*

Strategia de dezvoltare a activității educative școlare și extrașcolare trebuie să pornească de la premisa că abordarea educațională complementară formal – non-formal asigură plus valoarea sistemului educațional. Astfel, se valorifică rolul definitiv pe care educația îl exercită în pregătirea tuturor copiilor de a deveni cetățeni activi într-o societate dinamică, în continuă schimbare, contribuind totodată la procesul permanent de îmbunătățire a calității vieții.

În vederea realizării obiectivelor, instituția trebuie să desfășoare *un ansamblu de activități și acțiuni*. Căile de realizare efectivă a obiectivelor sunt multiple, în acest sens, conducerea de vârf a instituției trebuie să facă *opțiuni* clare în ceea ce privește modalitatea de realizare a obiectivelor strategice.

Astfel, *strategia* desemnează un set de decizii și activități prin

care se stabilesc obiectivele majore ale instituției pe termen lung, principalele modalități de realizare, împreună cu resursele alocate, în vederea obținerii avantajului competitiv potrivit misiunii instituției.

Strategia, *ca instrument al managementului strategic*, constă într-un plan cuprinzător unitar și integrator, de acțiune managerială, în vederea îndeplinirii în termen a obiectivelor stabilite, care precizează cum vor fi conduse activitățile extrașcolare, ce acțiuni vor fi desfășurate pentru a asigura îndeplinirea misiunii asumate.

Reieșind din conceptul anterior, deduse sunt principalele *elemente ale strategiei*:

- misiunea (scopul strategiei);
- obiectivele strategice;
- modalitățile de realizare;
- resursele;
- termenele;
- avantajul competitiv.

Planificarea strategică – este un proces al unei instituții, alcătuit dintr-un ansamblu de proceduri, metode și instrumente cu ajutorul cărora instituția își definește strategia ce urmează să o adopte și ia decizii asupra alocării resurselor pentru diferitele activități (produse). Punctele de pornire ale procesului de planificare strategică sunt analiza mediului extern al instituției și analiza mediului intern.

Planificarea strategică ajută la coordonarea proceselor de formulare și de implementare a strategiei.

Instituțiile sunt supuse proceselor de schimbare cu o frecvență și intensitate tot mai mare. Complexitatea mediului, dinamica mare a componentelor sale le obligă să-și evalueze permanent situația în contextul în care-și desfășoară activitatea și să reacționeze sau să acționeze anticipat la provocările cu care se confruntă. Schimbările își au sursele în factori de ordin extern sau intern pentru o instituție și pot să fie de natură să genereze doar o ușoară ajustare a acesteia,

din punct de vedere funcțional și structural, sau, din contra, poate să conducă la o reproiectare de esență a acesteia.

Planificarea este un proces prin care instituțiile încearcă să anticipeze schimbările și să se adapteze în așa fel încât să asigure atingerea obiectivelor organizaționale. Mulți teoreticieni ai managementului consideră că planificarea reprezintă cea mai importantă sarcină a managerilor.

Cheia planificării strategice rezidă în însași procesul de planificare și nu în produsul planificării – planul.

Pentru ca procesul să fie eficace, el trebuie să fie:

- *cuprinzător* – să angajeze în proces toată gama factorilor interesați;
- *interactiv* – să confrunte situația prezentă cu situația potențială;
- *integrator* – să lege în concepție și acțiune toate nivelele, de sus în jos și de jos în sus;
- *iterativ* – să recunoască faptul că sistemele, ca și mediul în care acestea se manifestă, sunt în continuă schimbare și că nici un plan nu își păstrează în timp valoarea neschimbată.

Procesul planificării strategice este foarte divers. Acesta este un semn bun și provoacă utilizatorii să își creeze propria lor abordare, folosind o mulțime de modele disponibile. Nevoia de a fi creativ și vizionar se manifestă nu numai în ce privește conținutul viziunilor și planurilor, dar și în procesul de creare a lor.

În scopul coordonării eficientizării activității de management educațional, propunem un sistem de acțiuni strategice privind organizarea activităților extrașcolare proiectate la diverse niveluri de management.

Acțiuni strategice la nivel de Direcție de Învățământ:

- lansarea unor proiecte de susținere a școlilor, centrelor pentru copii și tineri privind antrenarea în diverse activități extrașcolare;
- organizarea activităților de informare și promovare a diverselor posibilități inovatoare în domeniul educației extrașcolare;

- antrenarea școlilor în elaborarea de proiecte de vacanță în domeniul educației extrașcolare;
- crearea de oportunități pentru împărtășirea experiențelor;
- furnizarea de formare și de experiențe de învățare extrașcolară;
- promovarea de valori ca includere socială, diversitate culturală și cetățenie activă.

Acțiuni strategice la nivel de instituții de învățământ extrașcolar:

- dezvoltarea parteneriatului educațional cu familia, comunitatea, organizațiile guvernamentale și non-guvernamentale în vederea responsabilizării acestora în promovarea activităților extrașcolare;
- deschiderea activității educative spre implicare și responsabilizare în viața comunității;
- valorificarea potențialului creativ al elevilor prin inițierea de noi proiecte educative și asumarea de roluri;
- transferul de metode didactice centrate pe elev în cadrul activităților extrașcolare în vederea ridicării calității și eficienței actului educațional;
- proiectarea activităților extrașcolare ca modalitate eficientă de realizare a feedback-ului activității didactice derulate la clasă;
- stimularea interesului elevilor de a participa la procesul de luare a deciziilor în școală;
- motivarea elevilor de a se implica în cât mai multe activități extrașcolare;
- valorificarea voluntariatului și dezvoltarea conștiinței utilității sociale a tinerilor;
- promovarea dialogului intercultural în vederea creșterii calității vieții comunității;
- orientarea profesională a elevilor.

Dacă se va ține cont de aceste acțiuni, managementul activităților extrașcolare va fi unul eficient și de durată.

❖ *Forme și modele de organizare a activităților extrașcolare*

Tradițional, la nivelul învățământului extrașcolar sunt utilizate diverse forme și modele de organizare a activităților, pe care ne propunem să le descriem și să prezentăm un model orientativ de proiectare a activităților extrașcolare pentru fiecare treaptă de învățământ.

Pedagogul american *J.S. Bruner* consideră că „oricărui copil, la orice stadiu de dezvoltare i se poate preda cu succes, într-o formă intelectuală adecvată, orice temă”, dacă se folosesc metode și procedee adecvate stadiului respectiv de dezvoltare, dacă materia este prezentată „într-o formă mai simplă, astfel încât copilul să poată progresa cu mai multă ușurință și mai temeinic spre o deplină stăpânire a cunoștințelor”.

Oricât ar fi de importantă educația curriculară realizată prin procesul de învățământ, ea nu epuizează sfera influențelor formative exercitate asupra copilului. Rămâne cadrul larg al timpului liber al copilului, în care viața capătă alte aspecte decât cele din procesul de învățare școlară. În acest cadru, numeroși alți factori acționează, pozitiv sau nu, asupra dezvoltării copiilor.

Educația extrașcolară (realizată dincolo de procesul de învățământ) își are rolul și locul bine stabilit în formarea personalității copiilor noștri. Educația prin activitățile extrașcolare urmărește identificarea și cultivarea corespondenței optime dintre aptitudini, talente, cultivarea unui stil de viață civilizat, precum și stimularea comportamentului creativ în diferite domenii. Începând de la cea mai fragedă vârstă, copiii acumulează o serie de cunoștințe punându-i în contact direct cu obiectele și fenomenele din natură. Trebuința de se juca, de a fi mereu în mișcare, este tocmai ceea ce ne permite să împăcăm școala cu viața.

Ca *forme de organizare a activităților extrașcolare* distingem: vizitele, excursiile, serbările tematice, concursurile, activitățile cultural-artistice etc.

Vizitele la muzee, expoziții, monumente și locuri istorice, case memoriale – organizate selectiv – constituie un mijloc de a intui și prețui valorile culturale, folclorice și istorice ale poporului nostru. Ele oferă elevilor prilejul de a observa obiectele și fenomenele în starea lor naturală, procesul de producție în desfășurarea sa, operele de artă originale, momentele legate de trecutul istoric local, național, de viața și activitatea unor personalități de seamă ale științei și culturii universale și naționale, relațiile dintre oameni și rezultatele concrete ale muncii lor, stimulează activitatea de învățare, întregesc și desăvârșesc ceea ce elevii acumulează în cadrul lecțiilor.

Excursia reprezintă finalitatea unei activități îndelungate de pregătire a copiilor. Excursiile contribuie la îmbogățirea cunoștințelor copiilor despre frumusețile țării, la educarea dragostei, respectului pentru frumosul din natură, artă, cultură. Copiii cunosc locul natal în care au trăit, muncit și luptat înaintașii lor, învățând astfel să-și iubească țara, cu trecutul și prezentul ei. Copiii pot cunoaște realizările oamenilor, locurile unde s-au născut, au trăit și au creat opere de artă scriitori și artiști.

În cadrul procesului instructiv-educativ, excursia școlară este folosită tot mai mult ca metodă de învățământ. Aceasta formează la elevi deprinderea de a observa direct anumite fenomene, legăturile strânse dintre ele, interdependența lor. Excursia poate deveni o abordare cu caracter interdisciplinar a unei tematici stabilite anterior. Are un rol deosebit de însemnat în educarea elevilor în spiritul moralei civice, dezvoltându-le anumite deprinderi de manifestare colectivă și dezvoltându-le interesul pentru cunoaștere. Este o formă de activitate cu caracter activ, atractiv și mobilizator.

Excursiile tematice se organizează, de obicei, în unități și instituții de învățământ și cercetare, muzee, case memoriale, lăcașe de cult. Sunt organizate, de obicei, în alte localități. Avantajele acestor forme de organizare sunt: contactul cu lumea reală, observarea și studierea fenomenelor în condiții naturale și sociale,

dezvoltarea deprinderii de a se descurca într-un mediu diferit, dezvoltarea atenției etc. Elevii sunt familiarizați cu tematica pusă în discuție, își adâncesc cunoștințele deja dobândite și achiziționează noutăți, își formează și își consolidează atitudini și convingeri.

Excursiile sunt întotdeauna prilej de bucurie, de relaxare, de cunoaștere, și de aceea elevii sunt încântați de organizarea lor. De asemenea, reprezintă un prilej de a cunoaște alte dimensiuni ale educației elevilor, de manifestare psihică și de adâncire a relațiilor elev–elev, elev-pedagog, elev– părinte. Excursia ajută la dezvoltarea intelectuală și fizică a copilului, la educarea lui cetățenească și patriotică. Ea este cea care îl reconfortează pe elev, îi prilejuiește însușirea unei experiențe sociale importante, dar și îmbogățirea orizontului cultural științific. Prin excursii elevii își suplimentează și consolidează instrucția școlară, dobândind însușirea a noi cunoștințe. Prin excursii, copiii pot cunoaște realizările oamenilor, locurile unde s-au născut, au trăit și au creat opere de artă.

În funcție de sarcina didactică fundamentală, excursiile sunt de mai multe tipuri, după cum urmează:

- *excursii și vizite introductive* - organizate înaintea predării unui capitol/unei teme cu scopul de a-i sensibiliza pe elevi și a valorifica rezultatele în cadrul lecțiilor viitoare;
- *excursii și vizite organizate în vederea comunicării de cunoștințe noi* - se urmărește transmiterea de cunoștințe noi prevăzute în programa școlară;
- *excursii și vizite finale (de consolidare și fixare)* – organizate după predarea unui capitol/unei teme în vederea concretizării cunoștințelor predate, de sistematizare și fixarea lor.

Excursiile și drumețiile tematice proiectate și organizate de instituțiile școlare au multiple valențe de informare și formare a elevilor, completând sau/și aprofundând procesul de învățământ.

În urma *plimbărilor, excursiilor în natură*, copiii pot reda cu mai multă creativitate și sensibilitate, imaginea realității, în cadrul

activităților de desen și modelaj, iar materialele pe care le culeg, sunt utilizate în activitățile practice, în jocurile de creație. La vârsta școlară, copiii sunt foarte receptivi la tot ce li se arată sau li se spune în legătură cu mediul, fiind dispuși să acționeze în acest sens.

Vizionarea emisiunilor muzicale, de teatru de copii, distractive sau sportive, stimulează și orientează copiii spre unele domenii de activitate: muzică, sport, poezie, pictură. Excursiile în natură contribuie la îmbogățirea cunoștințelor copiilor despre frumusețile țării, la educarea dragostei, respectului pentru frumosul din natură, artă, cultură.

De la cea mai fragedă vârstă, copiii acumulează o serie de cunoștințe, punându-i în contact direct cu obiectele și fenomenele din natură. Activitățile de acest gen au o deosebită influență formativă, au la bază toate formele de acțiuni turistice: plimbări, excursii, tabere. În cadrul activităților organizate în mijlocul naturii, al vieții sociale, copiii se confruntă cu realitatea și percep activ, prin acțiuni directe obiectele, fenomenele, anumite locuri istorice. Fiind axate în principal pe viața în aer liber, în cadrul acțiunilor turistice, copiii își pot forma sentimentul de respect și dragoste față de natură, față de om și realizările sale.

Activitățile complementare concretizate în excursii și drumeții, vizite, vizionări de filme sau spectacole imprimă copilului un anumit comportament, o ținută adecvată situației, declanșează anumite sentimente. O mai mare contribuție în dezvoltarea personalității copilului o au activitățile extrașcolare care implică în mod direct copilul prin personalitatea sa și nu prin produsul realizat de acesta.

Activitatea în afara clasei și cea extrașcolară trebuie să cuprindă masa de copii. Activitățile extrașcolare, bine pregătite, sunt atractive la orice vârstă. Ele stârnesc interes, produc bucurie, facilitează acumularea de cunoștințe, chiar dacă necesită un efort suplimentar. Copiilor li se dezvoltă spiritul practic, operațional, iscusința, dând posibilitatea fiecăruia să se afirme conform naturii sale. Copiii se autodisciplinează, prin faptul că în asemenea activități

se supun de bună voie regulilor, asumându-și responsabilități. Dascălul are, prin acest tip de activitate posibilități deosebite să-și cunoască elevii, să-i dirijeze, să le influențeze dezvoltarea, să realizeze mai ușor și mai frumos obiectivul principal – pregătirea copilului pentru viață. Realizarea acestor obiective depinde în primul rând de pedagog, de talentul său, de dragostea sa pentru copii, de modul creator de abordare a temelor, prin punerea în valoare a posibilităților și resurselor de care dispune clasa de elevi.

Serbările tematice vin în ajutorul afirmării și formării personalității elevului. În timpul prezentării programului artistic, elevul-artist îi va avea ca spectatori pe colegii de școală, dar și pe părinții cărora va trebui să le recite sau să le cânte, exprimând trăirile care îl copleșesc. Realizarea programului artistic presupune o muncă de căutare și de creație din partea învățătorului. În cadrul serbării învățătorul este regizor, coregraf, poet, interpret model pentru micii artiști. Ele largesc orizontul spiritual al elevilor, contribuind la acumularea de noi cunoștințe, la îmbogățirea trăirilor afective și sentimentelor estetice.

Pentru ca elevii să-și motiveze participarea la activitatea aleasă, este foarte importantă atmosfera realizată în timpul repetițiilor, caracterizată prin bună dispoziție, dar și prin seriozitate. Șansa de reușită a serbărilor este dată de varietatea programului artistic, în măsură să valorifice talentul de recitator al unora, calitățile vocale, de ritm și grație ale altora, dar și destoinicia pentru realizarea costumelor și decorurilor. Versul, muzica vocală și instrumentală, gimnastica ritmică, scenetele pline de haz, armonios îmbinate, asigură varietatea și dinamismul spectacolului. Micii artiști trebuie încurajați, stimulați pentru a realiza bunădispoziție și participarea cu interes de-a lungul pregătirii și desfășurării spectacolului. Serbările școlare sunt momente de maximă bucurie atât pentru elevi, cât și pentru părinții lor. Ele aduc lumină în suflete, dau aripi imaginației, entuziasmului și rămân de-a pururi ca momente de neuitat în viața

fiecăruia. *George Coșbuc* spunea: „Ca să poți povesti sau cânta copiilor, trebuie să-i iubești, să cauți să pricepi firea și lumea aparte în care trăiesc, să știi să cobori până la nivelul personalității lor. Trebuie să iei parte împreună cu dâșii la toate manifestările sufletești; într-un cuvânt, rămânând om mare, să fii cât se poate de copil”.

Spectacolele constituie o altă formă de activitate extrașcolară în școală, prin care elevul face cunoștință cu lumea minunată a artei. Deși această formă de activitate îl pune pe elev în majoritatea cazurilor în rolul de spectator, valoarea ei deosebită rezidă în faptul că ea constituie o sursă inepuizabilă de impresii puternice, precum și în faptul că apelează, permanent, la afectivitatea elevului.

Elevii trebuie să fie îndrumați să dobândească: o gândire independentă, nedeterminată de grup, toleranță față de ideile noi, capacitatea de a descoperi probleme noi și de a găsi modul de rezolvare a acestora, și posibilitatea de a critica constructiv. Înainte de toate, este important ca profesorul însăși să fie creativ. Elevii sunt atrași de activitățile artistice, recreative, distractive, care ajută la dezvoltarea creativității, gândirii critice și stimulează implicarea în actul decizional privind respectarea drepturilor omului, conștientizarea urmărilor poluării, educația rutieră, educația pentru păstrarea valorilor etc.

Cluburi de vacanță (n.n.) – activități creative din diverse domenii de activitate, structurate printr-un regim stabil adaptat conform vârstei copiilor incluși în acest program.

Cluburi tematice – activități cu un spectru mai restrâns de profil și gen de activitate (n.n.).

Concurșurile pe diferite teme sunt, de asemenea, momente deosebit de atractive pentru copii. Acestea oferă copiilor posibilitatea să demonstreze practic ce au învățat la școală, acasă, să deseneze diferite aspecte, să confecționeze modele variate. Același efect îl pot avea concursurile organizate de către cadrele didactice în

clasă. Dacă sunt organizate într-o atmosferă plăcută vor stimula spiritul de inițiativă al copilului, îi va oferi ocazia să se integreze în diferite grupuri și va asimila mult mai ușor toate cunoștințele.

Prin organizarea unor concursuri între grupele aceleiași clase sau între clase diferite (pe diferite etape, pe diferite teme) – promovăm valori culturale și etice fundamentale, precum și *fair play*-ul, sensibilitatea și personalitatea lor, suferind modificări pozitive, pentru a putea ușor depista tinere talente artistice în vederea cultivării și promovării lor.

Concursurile sportive vin ca o completare a activităților sportive, cei mici participând cu multă plăcere la concursurile sportive organizate, cum ar fi: atletism, concurs de săniuțe, de biciclete, de aruncat la țintă etc.

O mare contribuție în dezvoltarea personalității copilului o au activitățile extrașcolare care susțin derularea unor **proiecte**, implicând în mod direct copilul prin personalitatea sa. Aplicată la clasă, metoda proiectului este acceptată cu plăcere de elevi, deoarece permite munca în echipă, unde poate contribui, potrivit înclinațiilor individuale, la realizarea unui scop comun.

Implicarea elevilor în proiectele educative, atât la nivel național cât și internațional, a crescut în ultimii ani, acesta dovedind interesul crescut al elevilor față de unele activități educative. Concursul de creație literară și plastică urmăresc stimularea implicării elevilor în activitățile extrașcolare, descoperirea și dezvoltarea aptitudinilor artistice și literare. Prin participarea la astfel de proiecte elevii își dezvoltă aptitudinile artistice și literare, spiritul de echipă (în realizarea lucrărilor colective), își vor testa aptitudinile, își vor putea pune în valoare calitățile artistice.

Astfel, ***activitățile extrașcolare***:

- valorifică și dezvoltă interesele și aptitudinile copiilor;
- organizează într-o manieră plăcută și relaxantă timpul liber al copiilor, contribuind la optimizarea procesului de învățământ; formele de organizare sunt din cele mai ingenioase, cu caracter

- recreativ; copiii au teren liber pentru a-și manifesta în voie spiritul de inițiativă; participarea este liber consimțită, necondiționată, constituind un suport puternic pentru o activitate susținută;
- au un efect pozitiv pentru munca desfășurată în grup; sunt caracterizate de optimism și umor;
 - creează un sentiment de siguranță și încrederea tuturor participanților; urmăresc lărgirea și adâncirea influențelor exercitate în procesul de învățământ;
 - contribuie la dezvoltarea armonioasă a copiilor.

Activitatea extrașcolară e o componentă educațională valoroasă și eficientă căreia orice cadru didactic trebuie să-i acorde atenție, adoptând, în primul rând, o atitudine creatoare, atât în modul de realizare al activității, cât și în relațiile cu elevii, asigurând astfel o atmosferă relaxantă care să permită stimularea creativă a elevilor. Diversitatea activităților extrașcolare, formelor de organizare oferite crește interesul elevilor pentru școală și pentru oferta educațională. Prin urmare, managementul școlar susținut de cadrele didactice și elevi poate face multe pentru educarea spiritului creativ în cadrul activităților extrașcolare. Dar, se vede necesitatea de a modifica destul de mult modul de gândire, să se evite critica în astfel de activități, să se încurajeze elevii și să se realizeze un feed-back pozitiv.

În baza instrumentelor și criteriilor de evaluare elaborate și aprobate de către fiecare instituție, activitățile desfășurate pot fi premiate la nivelul unității de învățământ, cu sprijinul autorităților administrației publice locale, al partenerilor educaționali, din resurse proprii etc.

Unitățile de învățământ sunt încurajate să-și promoveze cele mai bune activități prin metode variate, care să asigure informarea publicului larg și implicarea unui procent mare de membri ai comunității în evaluarea și stabilirea celor mai valoroase acțiuni.

Pentru a măsura eficiența activităților proiectate propunem în Anexe câteva instrumente de evaluare a activității extrașcolare, destinate cadrelor didactice, elevilor și părinților.

❖ *Parteneriatul educațional - factor decisiv în organizarea activităților extrașcolare*

Idealul educațional constă în formarea și dezvoltarea integrală a personalității din perspectiva exigențelor culturale, axiologice, social-economice, științifice și politice ale societății democratice pentru asumarea unui ansamblu de valori necesare propriei dezvoltări, realizării personale și integrării sociale și profesionale într-o societate a cunoașterii, în contextul valorilor europene și general-umane.

Realizarea acestui ideal nu poate fi concepută fără o legătură strânsă între cei *trei piloni*, care stau la baza educației permanente, de calitate. Acești piloni sunt: *școala, familia, comunitatea* – trei surse principale pentru dezvoltarea și educarea personalității umane. Un rol anume în stabilirea relațiilor de colaborare îi revine managerului instituției școlare, care asigură o implicare activă în lansarea proiectelor de parteneriat educațional, care vizează întărirea relațiilor dintre părinți, elevi, profesori și comunitate, care contribuie la creșterea gradului de implicare a tuturor factorilor educaționali. De faptul cum managerul instituției a reușit să formeze o relație de comunicare, relaționare, cooperare între părțile implicate depinde reușita *parteneriatului educațional școală – familie – comunitate*.

Parteneriatul cu familia reprezintă o verigă esențială în faptul acțiunilor întreprinse în educarea tânărului cetățean, rolul conducător îi revine totuși școlii. Nu mai puțin importantă este și colaborarea cu comunitatea, și anume:

- Alte instituții care oferă servicii educaționale;
- ONG-uri;
- Administrația Publică Locală;
- Organele de drept;
- Agenții economici;
- Mass-media;
- etc.

În acest context comunitatea reprezintă cadrul cultural,

spiritual și geografic de dezvoltare a elevului.

Activitatea în parteneriat are nenumărate avantaje:

- creează relații de colaborare;
- clarifică diverse probleme educative;
- oferă un nou cadru de dezvoltare a personalității elevului;
- sporește conștientizarea din partea tuturor actorilor implicați în educație.

Complexitatea fenomenelor educaționale impune îmbinarea activităților curriculare cu cele extrașcolare, iar parteneriatul educațional ca set de intervenție complementară, apare ca o necesitate. În prezent putem să construim o serie de parteneriate în organizarea activităților extrașcolare cu foarte multe instituții:

- instituții școlare din țară și din străinătate;
- centre universitare;
- sectoarele de poliție;
- centrele de sănătate;
- Direcțiile pentru Protecția Drepturilor Copilului;
- instituțiile de cultură (*teatre, biblioteci, muzee, galerii de artă, filarmonici etc.*);
- instituțiile de sport (*asociații sportive*);
- lăcașe de cult (*biserici, mănăstiri*).

Astfel, obiectivele urmărite în cadrul acestor parteneriate pot fi:

- îmbunătățirea procesului instructiv-educativ;
- atragerea elevilor în activități utile și de relaxare;
- îmbunătățirea relației profesor – elev – comunitate;
- îmbunătățirea frecvenței și diminuarea abandonului școlar;
- determinarea și motivarea părinților să colaboreze cu unitățile școlare și extrașcolare.

Activitățile în parteneriat se desfășoară permanent și împreună cu actul educațional propriu-zis. El presupune o cerință ca: *proiectarea, decizia, acțiunea și evaluarea în educație* să fie realizate în colaborare cu elevul și instituțiile educaționale, influențele

educative și agenții educaționali. Parteneriatul educațional mai are valoare de principiu și este o extensie de la principiul unității cerințelor în pedagogie ce se adresează părinților, învățătorilor și agenților comunitari, în aceeași măsură referindu-se la acțiuni comune în același sens: ceea ce face familia să fie de comun acord cu cerințele școlii și ceea ce face un părinte să nu fie negat de celălalt.

Parteneriatele ajută elevii să aibă succes la școală și mai târziu, în viață. Atunci când părinții, elevii și ceilalți membri ai comunității se consideră unii pe alții parteneri în educație, se creează în jurul elevilor o comunitate de suport care începe să funcționeze. Parteneriatele trebuie văzute ca o componentă esențială în organizarea școlii și a clasei de elevi. Ele nu mai sunt de mult considerate doar o simplă activitate cu caracter opțional sau o problemă de natura relațiilor publice. În cadrul acestor parteneriate se pot parcurge următoarele conținuturi: *transmiterea unor informații despre ecologie, dobândirea unor cunoștințe despre relația om- mediu, educarea unor comportamente și conduite civilizate, îmbogățirea vocabularului activ cu cuvinte din diferite domenii, cultivarea unor atitudini de investigare, cercetare etc.*

Relațiile dintre școală și familie sunt fundamentale pentru buna funcționare a sistemului educațional și succesul școlar al elevilor, respectiv, posibilitățile de implicare a părinților în viața școlii trebuie să devină o preocupare constantă a instituției de învățământ. Este important ca părinții să înțeleagă beneficiile participării în viața școlii asupra propriului copil, dar și asupra comunității.

❖ ***Dezvoltarea parteneriatului școală-familie-comunitate***

Participarea elevilor la viața școlii și a comunității nu trebuie înțeleasă ca referindu-se exclusiv la activitățile extracurriculare sau exclusiv la luarea deciziilor. În funcție de modul în care fiecare elev este implicat, distingem între: participare directă, atunci când fiecare

are posibilitatea implicării directe și comunicării propriului punct de vedere: grupuri de inițiativă, discuții de grup în consiliile elevilor sau alte structuri etc.; participare indirectă sau prin reprezentanți, atunci când elevii sunt reprezentați de un membru ales sau de o delegație.

Forme de participare a elevilor în școală și comunitate:

1. *Structuri participative*

- Consiliul elevilor, la nivelul clasei, al școlii;
- Purtător de cuvânt (al clasei, al școlii sau al Consiliului elevilor);

2. *Participarea elevilor în procesul de predare-învățare*

- oferta curriculară – stabilirea disciplinelor opționale;
- proiecte ale clasei;
- metode interactive etc.;

3. *Activități extrașcolare*

- festivități;
- parteneriate cu alte școli, acțiuni și proiecte comune;
- competiții școlare etc.;

4. *Participare la viața comunității*

- proiecte de participare a elevilor la viața comunității;
- campanii de informare și de educație a populației;
- acțiuni ecologice;
- festivități;
- voluntariat;
- ajutorarea elevilor sau a persoanelor aflate în situații dificile etc.

Conform Standardelor de calitate pentru instituțiile de învățământ primar și secundar general din perspectiva școlii prietenoase elevului, administrația instituției de învățământ antrenează/atrage comunitatea (agenți economici, servicii publice, ONG-uri, voluntari etc.) la îmbunătățirea condițiilor de învățare, odihnă și petrecere a timpului liber pentru copii.

Potrivit Standardelor, în cadrul instituției de învățământ funcționează structuri asociative ale părinților (consiliu sau altă formă), alese în mod democratic și autoorganizate (cu lideri aleși,

întâlniri regulate, planuri proprii de acțiune), care participă la luarea deciziilor cu privire la toate problemele ce vizează educația copiilor. Structurile asociative ale părinților și elevilor (consilii sau alte structuri), precum și instituțiile partenere din comunitate participă la elaborarea documentelor programatice (proiect de dezvoltare, plan de activitate etc.) ale școlii.

Cadrul didactic asigură relații de colaborare și respect cu familia și comunitatea, motivează implicarea părinților și a membrilor comunității, dezvoltând parteneriate, menite să sporească calitatea educației la nivel de clasă sau instituție, antrenează structurile asociative ale elevilor și ale părinților și instituțiile partenere din comunitate la elaborarea proiectelor educaționale, în scopul consolidării coeziunii între toți actorii educaționali din instituție.

Unul din mijloacele prin care se poate stimula sentimentul de membru al comunității școlii este realizarea de proiecte ale școlii. Proiectele școlii pot avea obiective diferite, dar un anumit aspect le aseamănă foarte mult. Toate urmăresc să contribuie la îmbunătățirea unuia sau a mai multor aspecte ale vieții școlii, mai restrânse sau mai complexe, fie din registrul educației formale (concursuri pe discipline), fie al educației nonformale (activități culturale, ecologice, evenimente artistice, competiții sportive, care urmăresc dezvoltarea registrului competențelor sociale, civice, artistice, sportive etc.).

Proiectele sunt definite ca un set de acțiuni planificate pe o durată determinată de timp care urmăresc atingerea unor obiective. Conform accepțiunii Comisiei Europene, proiectul înseamnă un grup de activități care trebuie realizate într-o secvență logică, pentru a atinge un set de obiective prestabilite.

În sens didactic, proiectul este o metodă interdisciplinară de învățare. Învățarea bazată pe proiect este o învățare în profunzime în care copiii sunt stăpânii propriei munci, unde li se oferă libertatea de alegere dintr-o serie de posibilități stabilite de cadru didactic

împreună cu elevii.

Stimularea participării elevilor într-un proiect al școlii trebuie să se bazeze pe câteva premise importante pentru ca implicarea acestora să fie una reală:

- proiectul să răspundă unei nevoi conștientizate sau propuse de către elevi referitoare la viața instituției de învățământ sau a comunității în care trăiesc;
- conținutul proiectului să se bazeze pe ideile și propunerile elevilor;
- elevii să participe de la faza de elaborare a proiectului până la cea de evaluare a lui;
- relația dintre cadre didactice și elevi să fie una de parteneriat, în care cadrele didactice sprijină eforturile elevilor de a duce proiectul la bun sfârșit, delegă responsabilități către elevi;
- proiectul să ofere tuturor elevilor oportunități egale de exprimare și de participare la activitățile acestuia.

Respectând aceste premise, elevii vor simți că ideile și opiniile lor sunt importante, vor simți că sunt capabili ca prin munca lor să schimbe ceva în viața școlii sau a comunității, vor considera că sunt importanți prin ceea ce pot să facă și că părerea lor contează. Cadrele didactice au rolul de a încuraja elevii în a-și exprima părerile despre diverse aspecte ale activității școlii sau despre aspecte ale vieții comunității, a le discuta cu aceștia și a stimula dorința acestora de a interveni, de a acționa pentru a contribui la o schimbare în avantajul tuturor.

Într-un proiect de participare a elevilor la viața școlii, este necesară asigurarea unui management în care elevii sunt parteneri ai cadrelor didactice în conceperea, realizarea și evaluarea acestuia. Implicarea lor în toate etapele proiectului are numeroase avantaje, printre care se numără următoarele:

- învață cum se elaborează un proiect;
- învață cum trebuie articulate toate elementele unui proiect pentru

a asigura reușita acestuia; învață să lucreze împreună cu ceilalți și să cunoască valențele muncii în comun;

- învață să își asume responsabilități și să înțeleagă consecințele nerespectării lor;
- au satisfacția contribuției proprii la o acțiune cu impact mai mare, fie pentru școală, fie pentru comunitate;
- se simt parteneri ai cadrelor didactice și capătă încredere în forțele proprii.

Prin participarea la viața comunității, elevii simulează procesele elaborării, luării și evaluării deciziilor. De aceea, încurajarea participării elevilor prin parteneriatul dintre școală și comunitate constituie o premisă pentru educarea lor în vederea exercitării statutului și rolului de cetățean. Beneficiile participării elevilor la viața comunității se reflectă în:

- învățarea procesul democratic al guvernării și guvernantei;
- observarea procesului decizional din comunitate și exersarea adoptării deciziilor; identificarea problemelor din comunitate și a unor soluții de rezolvare a acestora;
- dezvoltarea capacităților de cooperare cu autoritățile locale pentru rezolvarea problemelor comunității;
- dezvoltarea capacităților de evaluare a acțiunilor și programelor realizate de instituțiile comunitare; consilierea și orientarea altor elevi care doresc să se implice activ în viața comunității.

Instituția școlară poate contribui la stimularea participării active și responsabile a elevilor la viața comunității, prin intermediul asocierii și participării directe la depistarea și soluționarea problemelor comunitare. De asemenea, elevii pot învăța principiile și mecanismele organizării democratice a societăților. În acest context, este importantă reprezentarea elevilor în diferite structuri de decizie ale școlii – consiliul elevilor, consiliul școlii etc. În cazul în care reprezentarea va fi doar formală, fără respectarea principiilor parteneriatului, mai ales a principiului egalității părților, această

modalitate de participare poate deveni contraproductivă și chiar poate avea efecte negative, contrazicând valorile care ar trebui să stea la baza vieții într-o societate democratică.

Implicarea elevilor în viața comunității prin intermediul școlii are o serie de avantaje:

- elevii constată că ceea ce învață în clasă poate fi aplicat în cadrul unei acțiuni concrete; acțiunile dezvoltă responsabilitatea și sensibilitatea față de semenii;
- se creează legături la nivelul comunității; se stimulează gândirea critică;
- se educă percepția multiculturalității; elevii își descoperă noi calități etc.

Pentru a realiza aceste deziderate școala trebuie să promoveze un învățământ formativ prin utilizarea la ore a unor strategii interactive. Educarea spiritului comunitar necesită desfășurarea unor lecții în cadrul cărora să se discute cu elevii diverse probleme prezentate din diferite perspective. De asemenea, este esențial să se acorde suficient timp reflecției asupra acțiunilor în comunitate, corectării a unor aspecte ce apar pe parcursul evaluării impactului asupra elevilor, corelării permanente a activităților cu disciplinele studiate în școală.

Implicarea agenților economici, autorităților locale, organizațiilor neguvernamentale, membrilor comunității în dezvoltarea acesteia presupune crearea unor parteneriate viabile.

Întrucât instituția școlară educă viitorii membri ai comunității, ea trebuie să-și asume rolul de instituție comunitară principală, de organizație cu inițiative care să conducă la parteneriate și cooperare, care să dinamizeze și să dezvolte societatea. Școala poate fi inițiatorul unor programe comunitare de parteneriat ce ar urmări calitatea vieții, ar propaga valori precum responsabilitatea, cooperarea, participarea, transparența și comunicarea.

O comunitate este puternică dacă membrii:

- nu sunt indiferenți față de problemele cu care se confruntă aceasta și se simt responsabili pentru viața lor în comun;
- au încredere și cooperează pentru rezolvarea problemelor existente.
- vor privi parteneriatul ca o prioritate, deoarece în acest fel pot fi preluate roluri și responsabilități la nivel local;
- vor crea condiții pentru integrarea tinerilor în comunitate;
- vor realiza o influență semnificativă asupra generației în creștere.

Contactul permanent dintre diferiți parteneri sociali facilitează racordarea școlilor la realitate, acoperind unele nevoi de educație la nivel comunitar. În acest context, primul obiectiv al școlii este realizarea unei comunicări pozitive cu toți părinții – cei mai apropiați parteneri, precum și cu agenții economici. Pentru aceasta trebuie să se cunoască:

- categoriile de parteneri din rândul agenților economici interesați și capabili să susțină inițiative de parteneriat;
- căile de sensibilizare și atragere a agenților economici în parteneriate pentru rezolvarea problemelor comunității;
- modalitățile de colaborare cu agenții economici;
- finalitățile comune care pot fi promovate; condițiile de încheiere a parteneriatelor și derularea colaborării;
- beneficiile comunității prin promovarea parteneriatului; avantajele agenților economici în cadrul unui parteneriat.

Un factor-cheie al parteneriatului constă în colaborarea dintre școală și autoritățile locale. Această conlucrare, în termeni de avantaj reciproc, ar aduce beneficii majore pentru toate categoriile cuprinse în comunitate și poate fi inițiată prin:

- participarea reprezentanților autorității locale la întruniri cu corpul profesoral, vizite comune la domiciliul elevilor, ședințe cu părinții;
- participarea reprezentanților profesorilor, părinților, elevilor (în calitate de invitați) la ședințele Consiliului local;
- organizarea unor activități pe bază de parteneriat; colaborarea în

domeniul informării comunității;

- programe și acțiuni comune, implicarea altor actori comunitari.

Parteneri pot fi ONG-urile. Multe dintre acestea dispun de un potențial substanțial care poate fi valorificat în cadrul parteneriatului. Colaborarea, cooperarea dintre școli și organizațiile neguvernamentale poate fi un factor dinamizator puternic atât în dezvoltarea procesului educațional cât și în evoluția comunităților, în revigorarea spiritului civic și comunitar.

Pot exista parteneriate între doi sau mai mulți actori comunitari. În multe cazuri, grație importanței pe care comunitatea o acordă școlii, precum și prestigiului de care se bucură aceasta, coordonarea grupului de parteneri a revenit unității educaționale.

La nivel de parteneriat pot fi realizate acțiuni importante pentru comunitate. Parteneriatele trebuie să devină o prioritate, o necesitate, o soluție pentru crearea unor noi posibilități de dezvoltare a comunității.

În contextul unei societăți care progresează rapid, operând modificări de formă și de fond la nivelul tuturor subsistemelor sale, învățământul își asumă o nouă perspectivă de funcționare și evoluare. Parteneriatul școală–familie devine o prioritate a strategiilor orientate spre dezvoltarea procesului educațional de calitate. Instituțiile de învățământ, fiind asigurate cu specialiști în domeniul educației, devin centre cointeresate în inițierea, coordonarea, menținerea și dezvoltarea parteneriatului. Acestea ar necesita un suport concret în ceea ce privește cadrul legislativ și de încurajare, creare a unor condiții la nivel de comunitate pentru a orienta și a stimula instituțiile sociale comunitare în direcția unei colaborări și interacțiuni cu unitățile de învățământ în scopul realizării sarcinilor educației și integrării sociale a generației în creștere.

Pentru o cooperare eficientă se consideră necesară adoptarea unor comportamente corespunzătoare de către membrii consiliului profesoral/de administrație: comunicarea liberă de informații,

toleranța când limbajul profesional nu este înțeles de nespecialiști (dintre părinți), încurajarea dezbaterilor pe probleme educaționale majore (și nu doar discuții pe probleme administrativ-gospodărești), considerarea reciprocă a părinților și profesorilor ca parteneri.

Interacțiunea școala–familia–comunitatea cuprinde tot mai multe elemente a economiei de piață, ceea ce înseamnă că cerințele părinților cresc cu privire la calitate serviciilor educaționale, iar acestea urmează a fi adaptate la cerințele vieții reale. În ceea ce privește dezvoltarea parteneriatelor școala–familia–comunitatea, o condiție indispensabilă constituie stabilirea unor relații pozitive între părinți, profesori și alți actori comunitari, fapt care asigură buna funcționare a instituției de învățământ, având impact direct asupra calității educației și determinând, în final, beneficii la nivel social. Deci este nevoie de intervenții egal semnificative a comunității locale în clasă și implicare cu adevărat activă în comunitatea locală a școlii.

Bibliografie:

1. Andrieș Vasile, Cara Angela. Modele și proiecte pedagogice privind dezvoltarea parteneriatului școală-familie-comunitate. Ghid metodologic. MECC, Institutul de Științe ale Educației, Chișinău, 2019. ISBN 978-9975-48-164-9
2. Cebanu Lilia. Managementul activităților extrașcolare, Academia de Științe a Moldovei. Chișinău: IȘE, 2015. ISBN 978-9975-48-083-3
3. <http://artico.md/wp-content/uploads/2020/06/Regulamentul-Centrului-Republican-pentru-Copii-s%CC%A6i-Tineret-2020>
4. <http://artico.md/>

Viorica MARTȚ, *consultant principal,*
Direcția învățământ general,
Ministerul Educației și Cercetării

Neli ȚURCAN, *metodist superior,*
Centrul Republican pentru Copii și
Tineret ARTICO